

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

ANTONIO TIZZANO

prednesené 9. februára 2006¹

1. Predmetom týchto vecí sú odvolania, ktoré podali P & O European Ferries (Vizcaya) SA (ďalej len „P & O“) a Diputación Foral de Vizcaya (provinčná rada Biscaye, ďalej len „Diputación“) proti rozsudku Súdu prvého stupňa z 5. augusta 2003, P & O European Ferries (Vizcaya) a Diputación Foral de Vizcaya/Komisía, v spojených veciach T-116/01 a T-118/01 (ďalej len „napadnutý rozsudok“)², ktorým bolo v celom rozsahu potvrdené rozhodnutie Komisie 2001/247/ES z 29. novembra 2000 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“)³ o schéme pomoci poskytovanej Španielskom v prospech námornej spoločnosti P & O [*neoficiálny preklad*], v tom čase nazývanej „Ferries Golfo de Vizcaya“.

zo štátnych prostriedkov, ktorá tým, že zvyhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru, narušá hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže, je nezlučiteľná so spoločným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi.

3. Článok 88 ods. 3 ES ďalej stanovuje, že zámery v súvislosti s poskytnutím alebo upravením pomoci musia byť v dostatočnom čase oznámené Komisii a že členské štáty nemôžu navrhované opatrenia vykonať pred konečným rozhodnutím Komisie.

I — Právny rámec

2. Ako je známe, článok 87 ods. 1 ES stanovuje, že okrem niektorých výnimiek uvedených v Zmluve pomoc poskytovaná členským štátom alebo akoukoľvek formou

4. Okrem toho nariadením Rady č. 659/1999⁴ (ďalej len „nariadenie č. 659/1999“) prijalo Európske spoločenstvo podrobný systém pravidiel týkajúcich sa postupov pri uplatňovaní ustanovení práva Spoločenstva v oblasti kontroly štátnej pomoci.

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

2 — Zb. s. II-2957.

3 — Ú. v. ES L 89, 2001, s. 28.

4 — Nariadenie Rady (ES) č. 659/1999 z 22. marca 1999 ustanovujúce podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 93 Zmluvy o ES (Ú. v. ES L 83, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339).

II — Skutkový stav a konanie

Skutkové okolnosti

5. Vzhľadom na zložitosť okolností, ktoré sú predmetom týchto vecí a ktoré navyše viedli k dvom rozsudkom Súdu prvého stupňa, ako aj vzhľadom na to, že nastali v relatívne dlhom čase, obmedzím sa teraz na zhrnutie zásadných skutkových okolností, ktoré sú na účely tohto konania podstatné.

6. Všetko vychádza z dohody (ďalej len „počiatočná dohoda“), ktorú 9. júla 1992 podpísali Diputación a Ministerstvo obchodu a turizmu baskickej vlády na jednej strane a spoločnosť námornej prepravy, ktorá sa teraz nazýva P & O, na strane druhej. Táto dohoda sa týkala zriadenia prepravnej služby medzi Bilbaom a Portsmouthom a predpokladala, že orgány, ktoré boli jej signatármi, v období od roku 1993 do roku 1996 kúpia určitý počet cestovných lístkov za protihodnotu určenú v tejto dohode. Táto posledná skutočnosť nebola nikdy oznámená Komisii.

7. Už 21. septembra toho istého roku však spoločnosť, ktorá prevádzkuje námornú prepravu, Bretagne Angleterre Irlande (ďalej len „BAI“), podala na Komisiu sťažnosť, v ktorej

ju oboznámila so subvenciami, ktoré mali byť P & O poskytnuté prostredníctvom Diputación a baskickej vlády. Komisia zhromaždila potrebné informácie a 29. septembra 1993 rozhodla o začatí konania podľa článku 93 ods. 2 Zmluvy ES (teraz článok 88 ods. 2 ES).⁵

8. Po skončení predbežného preskúmania totiž dospela k záveru, že počiatočná dohoda nepredstavovala bežnú obchodnú transakciu, ale skôr štátnu pomoc v zmysle článku 92 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 87 ES), pričom sa zdá, že štátna pomoc nespĺňala podmienky potrebné na to, aby ju bolo možné uznať za zlučiteľnú s vnútorným trhom.

9. Úvahy Komisie sa opierali, *inter alia*, o skutočnosť, že cena dohodnutá signatármi dohody za kúpu cestovných lístkov bola vyššia ako bežná obchodná sadzba a že dohoda obsahovala verejný záväzok krytia všetkých strát P & O počas prvých troch rokov prevádzkovania novej služby. Podľa názoru Komisie teda dohoda spôsobila, že došlo k vylúčeniu akéhokoľvek obchodného rizika P & O.

10. Po oznámení rozhodnutia o začatí konania oznámila baskická vláda Komisii, že

5 — Ú. v. ES C 70, 1994, s. 5.

prerušila plnenie počiatocnej dohody. Zároveň P & O počas správneho konania, ktorého predmetom bolo preskúmanie tohto opatrenia, viedla s Komisiou rozsiahlu korešpondenciu o vymedzení druhu dohody, ktorá by mohla byť uzavretá medzi námornou prepravnou spoločnosťou a orgánmi verejnej moci bez toho, aby sa porušovali ustanovenia práva Spoločenstva v oblasti štátnej pomoci.

11. V tejto súvislosti P & O oznámila listom z 27. marca 1995 (ďalej len „list z 27. marca 1995“), adresovaným úradníkovi generálneho riaditeľstva (GR) „Doprava“ Komisie⁶ novú dohodu (ďalej len „nová dohoda“ alebo „sporné opatrenie“), ktorá bola uzavretá 7. marca 1995 medzi Diputación a P & O. Táto dohoda, ktorá mala byť účinná v období rokov 1995 až 1998, upravovala záväzok Diputación kúpiť celkom 46 500 cestovných lístkov, ktoré sa mali použiť na námornej linke Bilbao — Portsmouth prevádzkovanvej P & O a určovala protihodnotu, ako aj ďalšie podmienky tejto kúpy.

12. Dňa 7. júna 1995 prijala Komisia rozhodnutie, ktorým sa skončilo konanie začaté 29. septembra 1993 (ďalej len „rozhodnutie zo 7. júna 1995“)⁷, v ktorom uviedla, že nová dohoda priniesla oproti predchádzajúcemu zneniu viacero dôležitých zmien. Najmä sa teraz ustanovilo, že baskická vláda už nie je zmluvnou stranou tejto dohody, že cena

cestovných lístkov sa určuje podľa nových kritérií a je teda nižšia ako cena dohodnutá v počiatocnej dohode, že mnohé ďalšie body — ktoré tiež boli predtým predmetom výhrad Komisie — boli z novej dohody vypustené. Na základe týchto úvah teda Komisia uviedla, že nová dohoda nepredstavuje štátnu pomoc.

13. Toto rozhodnutie však BAI, ktorá je spoločnosťou konkurujúcou s P & O, hneď napadla na Súde prvého stupňa a uviedla, že ide o štátnu pomoc, pričom na podporu Komisie vstúpili do nasledujúceho súdneho konania ako vedľajší účastníci Španielske kráľovstvo a P & O.

14. Rozsudkom z 28. januára 1999, BAI/Komisia, T-14/96⁸ (ďalej len „rozsudok BAI“) Súd prvého stupňa zrušil rozhodnutie zo 7. júna 1995, keďže sa domnieval, že nová dohoda nepredstavovala bežnú obchodnú transakciu, a teda že Komisia sa dopustila nesprávneho posúdenia tejto dohody podľa článku 87 ods. 1 Zmluvy ES.

15. Súd prvého stupňa najmä uviedol, že nielenže celková suma zaplatená v prospech P & O orgánmi verejnej moci na základe novej dohody nebola nižšia ako suma, ktorá sa predpokladala podľa počiatocnej dohody, ale bola dokonca o niečo vyššia. Bez ohľadu

6 — Úradník poverený správou spisu týkajúceho sa tejto štátnej pomoci.

7 — Ú. v. ES C 321, s. 4.

8 — Zb. s. II-139.

na to, že jednotková cena cestovných lístkov sa znížila, celkový počet kúpených cestovných lístkov sa podstatným spôsobom zvýšil (46 500 cestovných lístkov oproti 26 000 pôvodne predpokladaným cestovným lístkom). Súd prvého stupňa zdôraznil, že celkové množstvo kúpených lístkov nebolo vôbec určené vo vzťahu ku skutočnej potrebe kupujúceho. Okrem toho nemusela P & O znášať žiadne dodatočné náklady z dôvodu tohto zvýšenia počtu lístkov, pretože sa mohli použiť iba mimo hlavnej sezóny. Preto Súd prvého stupňa dospel k záveru, že účinky novej dohody na hospodársku súťaž boli v podstate rovnaké ako účinky počiatočnej dohody.⁹

16. Vo svetle tohto rozsudku sa Komisia 26. mája 1999¹⁰ rozhodla začať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES týkajúce sa novej dohody. Podľa Komisie totiž baskické orgány umelo zvýšili počet cestovných lístkov, ktoré sa mali kúpiť od P & O, aby vyvážili zníženie ceny lístkov a zachovali tak financovanie námornej spoločnosti z verejných zdrojov na úrovni predpokladanej počiatočnou dohodou.

17. Na záver tohto konania Komisia rozhodnutím 2001/247/ES z 29. novembra 2000¹¹ rozhodla, že nová dohoda predstavuje štátnu pomoc nezlučiteľnú so spo-

ločným trhom (článok 1) a nariadila Španielskemu kráľovstvu, aby urobilo opatrenia potrebné na vrátenie už zaplatených súm (článok 2).

Konanie pred Súdom prvého stupňa a napadnutý rozsudok

18. Proti tomuto rozhodnutiu podali na Súd prvého stupňa žalobu aj Diputación, aj P & O, pričom sa druhá uvedená spoločnosť obmedzila na návrh na zrušenie príkazu na vrátenie už zaplatených súm štátnej pomoci a Diputación navrhovala zrušenie rozhodnutia v celom rozsahu.

19. Na podporu zákonnosti dohody, ktorú Komisia zamietla, najskôr obe spoločnosti zdôraznili, že sporná pomoc bola Komisii riadne oznámená jej príjemcom prostredníctvom už uvedeného listu z 27. marca 1995.

20. Vo veci samej potom uviedli mnohé žalobné dôvody týkajúce sa podstatných hľadísk rozhodnutia, ako aj predpokladaných väd konania, ktoré nastali počas správneho konania pred oddeleniami Komisie. Tieto žalobné dôvody sa v podstate týkali: a) kvalifikácie tohto opatrenia ako štátnej pomoci; b) porušenia vlastníckeho práva

9 — Body 74 až 80.

10 — Ú. v. ES C 233, s. 22.

11 — Pozri poznámku pod čiarou 3.

a článku 295 ES; c) neuplatňovania výnimky ustanovenej v článku 87 ods. 2 písm. a) ES; d) porušenia pravidiel týkajúcich sa postupov, ktoré ustanovuje Zmluva ES a nariadenie č. 659/1999, najmä pokiaľ ide o chýbajúcu žiadosť orgánom o ďalšie informácie; e) porušenia zásad legitímnej dôvery, právnej istoty a správneho úradného postupu; f) porušenia článku 88 ES, pokiaľ ide o to, že pomoc sa mala považovať za implicitne schválenú; g) nedostatočného alebo neprimeraného odôvodnenia v zmysle článku 253 ES.

21. Komisia okrem toho, že namietala dôvodnosť všetkých týchto žalobných dôvodov, vzniesla námietku neprípustnosti žalobného dôvodu, týkajúceho sa kvalifikácie sporného opatrenia ako štátnej pomoci, pretože je v rozpore s právnou silou *res iudicata*, ktorú nadobudol právoplatný rozsudok BAI.

22. Súd prvého stupňa rozhodol, že žalobné dôvody sú v celom rozsahu prípustné, ale zamietol všetky žalobné dôvody, ktoré uviedla P & O a Diputación, na základe úvah, ktoré teraz stručne zhrniem v poradí, v akom boli uvedené v napadnutom rozsudku Súdu prvého stupňa.

23. Súd prvého stupňa najskôr určil, že nová dohoda nebola prijatá v súlade s postupom uvedeným v článku 88 ods. 3 ES, a mala sa teda považovať za nezákonnú.

24. V tejto súvislosti zamietol tvrdenia žalobkyní, podľa ktorých bola nová dohoda vzhľadom na to, že sa mala považovať za novú štátnu pomoc, riadne oznámená Komisii prijímajúcou spoločnosťou. Podľa Súdu prvého stupňa sa naopak oznámenie advokátov príjemcu Komisii o tejto dohode nemohlo v žiadnom prípade považovať za formálne oznámenie novej pomoci v zmysle Zmluvy ES.¹²

25. Súd prvého stupňa ďalej uviedol, že v každom prípade nové opatrenie nepredstavovalo novú a inú pomoc oproti pôvodne dohodnutej (a nikdy neoznámenej) pomoci, pretože zmeny počiatočnej dohody nemajú v podstatnej miere vplyv na pomoc, tak ako bola zriadená počiatočnou dohodou. Keďže sa teda počiatočná dohoda a nová dohoda mali považovať za jednu pomoc, zriadenú a vykonanú v roku 1992 a následne zmenenú, neoznámenie prvej dohody malo vplyv aj na zákonnosť druhej.

26. Pokiaľ potom ide o kvalifikáciu sporného opatrenia ako štátnej pomoci v zmysle

¹² — Body 57 až 74.

článku 87 ods. 1 ES, Súd prvého stupňa najskôr zamietol spomínanú námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla Komisia, pričom uviedol, že je možné dovolávať sa právnej sily *res iudicata* predchádzajúceho rozsudku iba vtedy, ak žaloba, ktorá viedla k tomuto rozsudku, mala rovnakých účastníkov konania, rovnaký predmet a opierala sa o rovnaké dôvody. V tomto prípade neboli všetky tieto podmienky splnené.¹³

27. Vo veci samej však bola analýza Komisie potvrdená.

28. V prvom rade sa totiž Súd prvého stupňa domnieval, že početné okolnosti preukazujú, že Diputación neuzavrela novú dohodu na účel riešenia skutočných potrieb. Podľa jeho názoru „jednoduchá skutočnosť, že členský štát nadobúda tovary a služby za trhových podmienok, nie je dostatočná na preukázanie, že táto operácia predstavuje obchodnú transakciu vykonanú za podmienok, ktoré by boli prijaté súkromným investorom... pokiaľ z nej vyplýva, že štát skutočne také tovary a služby nepotreboval... Potreba, aby členský štát preukázal, že nákup tovarov a služieb, ktoré uskutočnil, predstavuje bežnú obchodnú transakciu, je ešte významnejšia, keď tak ako v tomto prípade výberu poskytovateľa nepredchádzalo otvorené verejné

obstarávanie, ktoré bolo dostatočne zverejnené...“.¹⁴ Keďže v tomto prípade nebola preukázaná táto potreba, mohla Komisia oprávnenne dospieť k záveru, že nová dohoda bola spôsobilá poskytnúť hospodársku výhodu P & O.¹⁵

29. Podľa Súdu prvého stupňa okrem toho Komisia správne zdôraznila možný účinok tohto opatrenia spočívajúci v narušení hospodárskej súťaže a jeho možný dosah na obchod medzi členskými štátmi.¹⁶

30. Vo vzťahu k údajnému porušeniu vlastníckeho práva uvedeného v článku 295 ES Diputación tvrdila, že napadnuté rozhodnutie predstavuje neoprávnené obmedzenie jej spôsobilosti uzatvárať zmluvy a odňalo jej právo vlastníť legitímne nadobudnuté cestovné lístky. Súd prvého stupňa však odpovedal, že účinkom článku 295 ES nie je zbaviť režimy vlastníctva, ktoré existujú v členských štátoch, základných zásad, ktorý ukladá Zmluva a v dôsledku toho nemôže obmedziť rozsah pojmu štátna pomoc uvedeného v článku 87 ods. 1 ES.¹⁷

31. Súd prvého stupňa ešte určil, že sporné opatrenie nemohlo byť vyhlásené za zlučiteľné na základe článku 87 ods. 2 písm. a) ES,

14 — Body 117 až 118.

15 — Body 121 až 140.

16 — Body 141 až 144.

17 — Body 148 až 153.

13 — Body 75 až 82.

pretože pomoc nebola poskytovaná jednotlivým spotrebiteľom a bez diskriminácie vo vzťahu k pôvodu služieb, ale uprednostňovala výlučne P & O.¹⁸

32. Pokiaľ ide o údajné porušenie pravidiel týkajúcich sa postupov, Súd prvého stupňa nesúhlasí so žalobným dôvodom, ktorý uviedla Diputación, podľa ktorého Komisia nepožiadala španielske orgány o všetky potrebné vysvetlenia alebo objasnenia na účely svojho rozhodnutia. Podľa jeho názoru sa totiž tento žalobný dôvod zakladá na nesprávnom výklade napadnutého rozhodnutia v tom zmysle, že časti rozhodnutia, proti ktorým namietala Diputación, sa netýkali skutočného a vlastného nedostatku informácií, ale iného posúdenia — zo strany Komisie — dôkazných prostriedkov poskytnutých španielskymi orgánmi počas správneho konania.¹⁹

33. Súd prvého stupňa potom analyzoval a zamietol tvrdenia oboch žalobkýň o údajnom porušení zásad legitímnej dôvery a správneho úradného postupu z dôvodu príkazu na vrátenie pomoci uvedeného v napadnutom rozhodnutí.

34. Pokiaľ ide o predpokladané porušenie zásady legitímnej dôvery, Súd prvého stupňa

predovšetkým zdôraznil, že *a priori* nie je možné vylúčiť možnosť príjemcu nezákonne poskytnutej pomoci dovoľávať sa výnimočných okolností, o ktoré mohol oprieť svoju dôveru týkajúcu sa riadneho spôsobu pomoci. Orgány, ktoré však poskytli túto pomoc tak, že porušili oznamovaciu povinnosť, sa nemôžu dovoľávať legitímnej dôvery príjemcu, aby sa zbavili záväzku prijať opatrenia na účely vykonania negatívneho rozhodnutia Komisie. Toto však neoprávnene vykonala Diputación.²⁰

35. Súd prvého stupňa ďalej uviedol, že na druhej strane odhliadnuc od odvolávania sa na skutočnosť, že Komisia pôvodne prijala pozitívne rozhodnutie, P & O sa nedovoľavala žiadnej výnimočnej okolnosti, spôsobilej vyvolať v nej legitímnu dôveru. Usúdenie, že predchádzajúce pozitívne rozhodnutie Komisie v oblasti štátnej pomoci napadnuté žalobou podľa článku 230 ES a zrušené súdom Spoločenstva má automaticky brániť vráteniu nezákonnej pomoci, by však zbavovalo preskúmanie, ktoré vykonáva súd Spoločenstva, pokiaľ ide o zákonnosť týchto rozhodnutí, jeho potrebného účinku. Súd prvého stupňa najmä poznamenal, pričom sa odvolal na rozsudok Súdneho dvora zo 14. januára 1997, Španielsko/Komisie²¹, že konkurentom príjemcu by bolo odňaté právo

18 — Body 162 až 171.

19 — Body 176 až 187.

20 — Body 201 až 203.

21 — Rozsudok C-169/95, Zb. s. I-135, bod 53.

na účinný prostriedok nápravy proti rozhodnutiam Komisie v ich neprospech.²² V dôsledku toho boli aj tvrdenia, ktoré uviedla P & O v súvislosti s vlastnou legitímnou dôverou, zamietnuté.

38. Napokon Súd prvého stupňa uviedol, že údajné nedostatočné odôvodnenie, na ktoré poukazovala P & O,²⁶ je zjavne nedôvodné.

Konanie pred Súdnym dvorom

36. Vo veci údajného porušenia zásady správneho úradného postupu Súd prvého stupňa uviedol, že týmto žalobným dôvodom žalobkyňa kritizovala postup Komisie pri preskúmvaní spisu, aby v skutočnosti spochybnila zákonnosť pomoci. Zamietol teda tento žalobný dôvod a odkázal na analýzu, ktorá je uvedená v tejto súvislosti v rozsudku.²³

37. Keď sa potom preskúmalo údajné porušenie článku 88 ES, Súd prvého stupňa nevyhovel tvrdeniam, ktoré uvádzala Diputación, podľa ktorých nezačatie konania podľa článku 88 ES o dotknutom opatrení v lehote dvoch mesiacov nasledujúcich po vyhlásení rozsudku BAI malo mať za následok implicitné schválenie pomoci. Súd prvého stupňa sa odvolal na rozsudok Lorenz²⁴ a dospel k záveru, že predpoklady, ktoré sú v ňom uvedené, neboli v tomto prípade splnené.²⁵

39. Odvolaniami podanými 17. októbra 2003 a 10. novembra 2003 v uvedenom poradí namietajú P & O (vec C-442/03 P) a Diputación (vec C-471/03 P) proti záverom, ku ktorým dospel Súd prvého stupňa. P & O navrhuje, aby Súdny dvor zrušil napadnutý rozsudok a vrátil vec Súdu prvého stupňa, aby rozhodol o zákonnosti článku 2 napadnutého rozhodnutia. Diputación navrhuje, aby Súdny dvor zrušil napadnutý rozsudok a ak štádium sporu dovoľuje, rozhodol o spore sám a zrušil rozhodnutie Komisie (alebo, subsidiárne, zrušil iba článok 2 tohto rozhodnutia). V opačnom prípade Diputación navrhuje, aby po zrušení prvostupňového rozsudku vrátil vec Súdu prvého stupňa.

40. Proti týmto návrhom namietala Komisia, ktorá bola účastníkom konania v oboch sporoch a ktorá navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolania a zaviazal žalobkyne na náhradu trov konania. Ešte je potrebné dodať, že Diputación vstúpila do konania,

22 — Body 204 až 210.

23 — Body 211 a 212.

24 — Rozsudok z 11. decembra 1973, 120/73, Zb. s. 1471 (ďalej len „rozsudok Lorenz“). Tento rozsudok zakladá pravidlo, podľa ktorého ak Komisia v lehote dvoch mesiacov nasledujúcich po oznámení novej pomoci nepristúpi k zaujatiu stanoviska k tejto pomoci (začatím kontradiktórneho konania alebo prijatím pozitívneho rozhodnutia), dotknutý štát môže prijať opatrenie pod podmienkou, že o takomto svojom úmysle predtým informoval Komisiu.

25 — Body 216 až 219.

26 — Body 223 až 227.

ktoré bolo vedené na návrh P&O, ako vedľajší účastník na podporu návrhov, ktoré predniesla P & O, a zároveň P & O vstúpila do konania, ktoré bolo vedené na návrh Diputación, ako vedľajší účastník na podporu žalobkyne.

O údajnom zmeškaní lehoty na podanie odvolania, ktoré podala Diputación

41. Predseda Súdneho dvora svojím uznesením zo 7. júna 2005 nariadil spojenie týchto dvoch vecí na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku. Účastníci konania boli následne vypočutí na pojednávaní 22. septembra 2005.

III — Právny rozbor

Úvod

42. Odvolateľky uviedli proti rozsudku Súdu prvého stupňa niekoľko rôznych odvolacích dôvodov, pri ktorých sa bližšie pristavím neskôr. Najskôr musím zaujať stanovisko k pochybnostiam, ktoré uviedla Komisia v súvislosti s prípustnosťou odvolania, ktoré podala Diputación, pričom tieto pochybnosti boli potom na pojednávaní viac spresnené a kvalifikované ako formálna námietka neprípustnosti z dôvodu zmeškania lehoty na podanie odvolania.

43. Najprv v tejto súvislosti uvádzam, že v odvolaní si Diputación nezvolila adresu na doručovanie v Luxemburgu, ale v sídle svojich právnych zástupcov v Bilbao, Španielsko, a súhlasila s doručovaním prostredníctvom faxu. Na základe toho pripomínam, že rozsudok Súdu prvého stupňa bol vyhlásený 5. augusta 2003 a v ten istý deň vydala Diputación tlačové vyhlásenie, v ktorom verejne vyhlásila úmysel odvolať sa. Okrem toho, po vyhlásení rozsudku v súlade s uvedenými ustanoveniami kancelária Súdu prvého stupňa zaslala overenú kópiu znenia rozsudku Diputación prostredníctvom doporučeného listu s doručenkou, ktorý bol odovzdaný na pošte v Luxemburgu 11. augusta 2003. Na adresu, ktorú si odvolateľka zvolila na doručovanie, bola zásielka podľa toho, čo vyplýva z doručenky, doručená 1. septembra. Diputación sa teda domnievala, že lehota na podanie jej odvolania začína plynúť od tohto dňa, v dôsledku čoho bolo odvolanie podané 10. novembra. Kópie rozsudku, zaslané Komisii a P&O, im boli doručené 13. a 14. augusta 2003, v tomto poradí, a teda odvolanie P&O, ako bolo uvedené, bolo podané 17. októbra.

44. Komisia teda namieta, že vzhľadom na článok 100 ods. 2 druhý pododsek Rokova-

cieho poriadku Súdu prvého stupňa²⁷ je odvolanie Diputación podané oneskorene.

45. Ak som správne pochopil, podľa jej názoru je síce pravda, že posledná veta tohto ustanovenia zároveň ustanovuje prezumpciu doručenia v desiaty deň po odovzdaní aktu na pošte v Luxemburgu a výnimku z nej [„pokiaľ doručienka nepreukáže..., atď.“]. Táto výnimka by sa ale mohla použiť iba vtedy, ak dátum *skutočného* doručenia zásielky predchádza dátumu, ktorý vyplýva z uvedenej prezumpcie. V opačnom prípade by hrozilo nebezpečenstvo, že nastane neistý právny stav, keďže adresát zásielky by mohol donekonečna odkladať preberanie zásielky, a teda okamih začatia plynutia lehoty na podanie odvolania.

27 — Pripomínam, že hoci odsek 1 tohto ustanovenia stanovuje, že v zásade „doručovanie predpísané týmto poriadkom zabezpečuje tajomník na adresu, ktorú si zvolil adresát pre účely doručovania písomností, zaslaním kópie príslušného dokumentu doporučenou poštovou zásielkou spolu s potvrdením o dodaní...“, odsek 2 však dodáva, že „ak podľa článku 44 ods. 2 druhej vety adresát vyjadril súhlas s doručovaním písomností faxom alebo inými technickými komunikačnými prostriedkami, môžu sa mu takto doručovať všetky písomnosti Súdu prvého stupňa, s *výnimkou rozsudkov a uznesení*“ (prvý pododsek; kurzívou zvýraznil generálny advokát); „ak z technických príčin alebo z dôvodu povahy alebo rozsahu písomnosti túto písomnosť uvedeným spôsobom nemožno doručiť, písomnosť je doručená v prípade, že si adresát ne zvolil adresu pre účely doručovania písomností, na adresu jeho bydliska spôsobom uvedeným v ods. 1. Adresát je o tom upovedomený prostredníctvom faxu alebo akýmkoľvek iným technickým komunikačným prostriedkom. Doporučená poštová zásielka sa považuje za doručení adresátovi desiaty deň po jej podaní na pošte v mieste, kde má Súd prvého stupňa svoje sídlo, ak nie je preukázané poštovou doručenkou, že zásielka bola prijatá v iný deň...“ (druhý pododsek).

46. Komisia ale predovšetkým namietla, že v tomto prípade je úplne zrejmé, že Diputación poznala rozsudok Súdu prvého stupňa oveľa skôr ako 1. septembra 2003. To napokon preukazuje aj tlačové vyhlásenie, ktoré vydala sama Diputación v ten istý deň, keď bol rozsudok vyhlásený, ako aj skutočnosť, že jeho znenie bolo sprístupnené na internete. Odvolateľka sa teda dopustila porušenia povinnosti riadnej starostlivosti, ktorú musia účastníci súdneho konania dodržiavať, keďže úmyselne oneskorila prevzatie zásielky (a teda podpis na doručenke) tak, aby mohla využiť dlhšiu lehotu na podanie odvolania.

47. Diputación uvádza, že jej odvolanie bolo podané v lehote, s prihliadnutím na skutočné doručenie kópie rozsudku a na bežnú odvolaciu lehotu (dva mesiace), ako aj na doplnkové dni priznané z dôvodu vzdialenosti adresy na doručovanie zvolenej odvolateľkou. Na tento účel sa odvolateľka odvoláva práve na znenie článku 100 ods. 2 druhého pododseku poslednej vety Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, ktorý podľa jej názoru uprednostňuje skutočné doručenie zásielky pred prezumpciou doručenia.

48. Pokiaľ ide o mňa, najskôr pripomínam, že článok 100 ods. 2 prvý pododsek upravuje výlučne spôsoby doručovania písomností, ktoré môžu byť v zásade zasielané prostredníctvom faxu alebo inými technickými prostriedkami, pričom sa z tohto spôsobu

doručovania výslovne vylučujú rozsudky a uznesenia Súdu prvého stupňa.

riadne doručenie doporučenej zásielky považuje odovzdanie na pošte v Luxemburgu.²⁸

49. Ako teda bolo uvedené, druhý pododsek tohto ustanovenia (na ktorý sa odvolávajú aj odvolateľka, aj Komisia) stanovuje, že v prípadoch, v ktorých — *inter alia* — „z dôvodu povahy... písomností“ (rozsudok alebo uznesenie) nemožno vykonať doručenie prostredníctvom faxu alebo inými technickými prostriedkami, písomnosť je doručená tzv. bežným postupom podľa odseku 1 ustanovenia, a to prostredníctvom doporučenej zásielky s doručenkou, pričom sa o tom zároveň príjemca upovedomí prostredníctvom faxu alebo akéhokoľvek iného technického prostriedku komunikácie. Po splnení týchto krokov sa predpokladá, že doporučená zásielka bola doručená príjemcovi desiaty deň po jej odovzdaní na pošte v Luxemburgu (ak si samozrejme príjemca nezvolí adresu na doručovanie v tejto krajine), pokiaľ doručienka nepreukáže, že prijatie nastalo v iný deň.

51. Prvá prezumpcia sa totiž uplatňuje v prípade, ak sa napriek súhlasu s doručovaním písomností týkajúcich sa konania prostredníctvom faxu alebo inými technickými prostriedkami tento spôsob nemôže vykonať z dôvodu, *inter alia*, povahy písomnosti (rozsudok alebo uznesenie).²⁹ Druhá sa naopak používa v prípade, keď žalobca nedodrжал formálne požiadavky uvedené v článku 44 ods. 2 prvom a druhom pododseku, a teda nezvolil si adresu na doručovanie v Luxemburgu, ani nesúhlasil s doručovaním písomností týkajúcich sa konania prostredníctvom faxu alebo inými technickými prostriedkami.³⁰

52. Ako bolo uvedené, v skúmanom prípade si Diputación nezvolila adresu na doručovanie v Luxemburgu, ale súhlasila s doručovaním písomností týkajúcich sa konania prostredníctvom faxu alebo inými technickými prostriedkami. Uplatniteľným právnym predpisom je teda článok 100 ods. 2 druhý pododsek.

50. Prezumpcia podľa článku 100 ods. 2 druhého pododseku teda musí byť odlišovaná od prezumpcie podľa článku 44 ods. 2 tretieho pododseku Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa, podľa ktorého sa za

28 — Pre pohodlie čitateľa pripomínam, že uvedený článok 44 stanovuje: „Návrh [musí] obsahovať adresu pre doručovanie v mieste sídla Súdu prvého stupňa“ (prvá veta); „okrem alebo namiesto adresy pre doručovanie uvedenej v predchádzajúcom pododseku môže návrh (žaloba) uvádzať, že advokát alebo splnomocnený zástupca súhlasia s doručovaním písomností faxom alebo inými technickými komunikačnými prostriedkami“ (druhá veta); „ak návrh nespĺňa náležitosti uvedené v prvej a v druhej vete tohto odseku, budú pre účely konania všetky písomnosti určené pre účastníka konania doručované doporučenou poštovou zásielkou adresovanou jeho splnomocnenému zástupcovi alebo advokátovi, a to až do času, kým nebudú nedostatky odstránené. Odchylné od ustanovení článku 100 ods. 1 sa za riadne doručenie doporučenej zásielky považuje odovzdanie na pošte v mieste sídla Súdu prvého stupňa“ (tretia veta).

29 — Ako som už však uviedol, adresát musí byť upovedomený o uložení zásielky, inak sa prezumpcia nemôže uplatniť.

30 — Pozri v tomto zmysle uznesenie z 29. októbra 2004, Ripa di Meana/Parlament, C-360/02 P, Zb. s. I-10339.

53. Teraz teda vzhľadom na toto ustanovenie ostáva zistiť, za akých podmienok je možné neuplatniť prezumpciu riadneho doručenia doporučeného listu desiaty deň po jeho uložení na pošte v Luxemburgu. A teda, či je to tak vždy, keď doručienka preukáže, že doručenie nastalo v iný deň (ako tvrdí odvolateľka), alebo iba vtedy, ak tento deň predchádza dňu, ktorý vyplýva z uvedenej prezumpcie (ako navrhuje Komisia).

54. Nepochybne sa domnievam, že spomedzi týchto dvoch možností je presvedčivejšia tá, ktorú uvádza Diputación. V prvom rade sa totiž zdá, že je viac zlučiteľná so znením tohto ustanovenia, z ktorého vôbec nevyplyva potvrdenie dedukcií Komisie. Na druhej strane a všeobecnejšie povedané, musím podotknúť, že ak príslušné procesné právne predpisy ustanovujú navrhovateľovi lehotu, má potom právo využiť ju v celom rozsahu, pokiaľ v tejto súvislosti neexistujú výslovné výnimky. Ustanovenie lehoty na podanie odvolania plní totiž aj úlohu ochrany práva na obranu; a teda pri navrhovaní riešeni spôsobilých obmedziť tieto práva je potrebné identifikovať pevnejší právny základ než nepriamu dedukciu, ktorá je navyše dosiahnutá z vety, ktorá má úplne iné doslovné znenie.

55. V každom prípade sa domnievam, že na základe všeobecných zásad, aj keď v tomto smere ešte objektívne existuje určitá výkladová neistota, nie je možné, aby táto neistota

pôsobila na ujmu navrhovateľa a jeho práva na obranu, a teda je potrebné uprednostniť výklad, ktorý lepšie chráni tieto práva.

56. Domnievam sa teda, že odvolanie Diputación sa musí považovať za podané včas, a teda prípustné.

O dôvodoch odvolania

57. Keď na tomto základe pristúpim k podstate odvolaní, najskôr uvediem, že P&O uviedla sedem odvolacích dôvodov a Diputación deväť, čiastočne zhodných. Posúdím ich teda, pokiaľ to bude možné, spoločne.

58. Začnem rozborom dôvodov týkajúcich sa kvalifikácie namietaného opatrenia ako štátnej pomoci (A), potom pristúpim k dôvodom týkajúcim sa predpokladaného nesprávneho výkladu článku 88 ods. 3 ES (B) a napokon k dôvodom týkajúcim sa nesprávneho právneho posúdenia, ktorého sa mal dopustiť Súd prvého stupňa (C).

A — *Dôvody týkajúce sa povahy opatrenia ako pomoci*

59. Rôznymi odvolacími dôvodmi namieta Diputaci6n predovšetkým proti tvrdeniam Súdu prvého stupňa, ktoré podporujú závery napadnutého rozhodnutia týkajúce sa kvalifikácie novej dohody ako štátnej pomoci v zmysle článku 87 ods. 1 ES.

1. O prípustnosti týchto dôvodov

60. Skôr ako sa začnem venovať podstate týchto odvolacích dôvodov, je potrebné vyriešiť niektoré pochybnosti týkajúce sa ich prípustnosti.

61. Najmä je potrebné zistiť, či kvalifikácia dotknutého opatrenia ako pomoci ešte môže byť predmetom námietok pred súdom Spoločenstva. V rozsudku BAI totiž Súd prvého stupňa už o tomto opatrení určitým spôsobom rozhodol tak, že zrušil rozhodnutie zo 7. júna 1995, ktoré toto opatrenie schválilo. Keďže následne účastníci konania nepodali odvolanie, tento rozsudok sa stal konečným a nadobudol právoplatnosť. Je teda možné sa opýtať, či žaloba, ktorú podala Diputaci6n na Súd prvého stupňa, nepriamo otvorila otázku rozsudku BAI, pričom sa porušila zásada *res iudicata*.

62. Pravdu povediac, Komisia v konaní na prvom stupni formálne vzniesla práve túto námietku, ale neúspešne, pretože Súd prvého stupňa sa domnieval, že podľa ustálenej judikatúry „právna sila rozhodnutej veci viažuca sa na jeden rozsudok je spôsobilá tvoriť prekážku prípustnosti žaloby, ak sa predchádzajúca žaloba, ktorá viedla k vyhláseniu predmetného rozsudku, týkala tých istých účastníkov konania, toho istého predmetu a zakladala sa na tom istom právnom základe“.³¹ V tomto prípade sa však podľa Súdu prvého stupňa žaloba, ktorú podala Diputaci6n, týkala iného aktu, ako je akt, ktorý viedol k rozsudku BAI (napadnutého rozhodnutia a rozhodnutia zo 7. júna 1995, v uvedenom poradí), a na druhej strane nestavia proti sebe tých istých účastníkov konania, ktorí boli účastníkmi konania BAI, keďže Diputaci6n nebola účastníkom toho konania.³²

63. Komisia opakovane na tomto stupni konania o odvolaní námietku nevzniesla, aj keď boli účastníci konania vyzvaní, aby k tejto otázke zaujali stanovisko a na pojednávaní skutočne v tejto súvislosti predniesli svoje (protichodné) názory.

64. Napriek tomu, že žiadny účastník nevzniesol formálnu námietku, sa domnievam, že nie je vylúčené, aby Súdny dvor zistil, či v tomto prípade skutočne nebolo porušené

31 — Rozsudky z 19. septembra 1985, Hoogovens Groep/Komisja, 172/83 a 226/83, Zb. s. 2831, bod 9, a z 22. septembra 1988, Francúzsko/Parlament, 358/85 a 51/86, Zb. s. 4821, bod 12.

32 — Body 77 až 80.

oddržiavanie *res iudicata*. Podľa môjho názoru totiž napriek mlčaniu textov³³ môže Súdny dvor v odvolacom konaní voči rozsudku prvého stupňa aj bez návrhu vzniesť námietku odôvodnenú verejným záujmom.

sa zaručuje nielen v záujme účastníkov konania, ale aj vo všeobecnom záujme.³⁵

65. Napokon uvádzam, že túto právomoc jasne potvrdila judikatúra Súdneho dvora a rozsiahlym spôsobom ju odôvodnil generálny advokát Jacobs vo svojich návrhoch vo veci Salzgitter, pričom sa tu obmedzím na odkaz na jeho tvrdenia.³⁴

67. Teraz teda ostáva otázkou, či je v tomto prípade uvedená námietka dôvodná, a či teda Súd prvého stupňa tým, že pripustil prípustnosť žaloby v prvom stupni a opätovne rozhodol o tom, či je sporné opatrenie pomocou, nerešpektoval právnu silu veci rozhodnutej v rozsudku BAI.

68. V tejto súvislosti najskôr pripomeniem, že v prvom stupni Súd prvého stupňa zamietol námietku účastníka konania, pričom sa domnieval, že neboli splnené podmienky, ktoré vyžaduje judikatúra Súdneho dvora na to, aby bolo možné vzniesť námietku existencie *res iudicata*. Vylúčil najmä, že tieto dva prípady majú rovnakých účastníkov konania a týkajú sa rovnakého predmetu.

66. Na druhej strane sa mi ani nezdá pochybné, že dodržiavanie zásady právnej sily rozhodnutej veci sa musí považovať za jednu z otázok verejného záujmu, ktoré práve Súdny dvor môže nastoliť aj bez návrhu kedykoľvek. Ide tu totiž o základnú zásadu právneho poriadku Spoločenstva a nielen Spoločenstva, ktorej dodržiavanie

69. Pokiaľ ide o prvé hľadisko, uvádzam, že vo veci BAI skutočne Diputación nebola účastníkom a verejné záujmy v tejto veci obhajovala španielska vláda, ktorá vstúpila do

33 — Na článok 92 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, ktorý sa týka práve vznesenia námietok aj bez návrhu z dôvodu verejného záujmu, totiž článok 118 tohto rokovacieho poriadku, pokiaľ ide o odvolania, neodkazuje.

34 — Rozsudok z 13. júla 2000, C-210/98 P, Zb. s. I 5843, body 56 a 57, a príslušné návrhy, bod 125 a nasl.

35 — O kritériách posudzovania dôvodov verejného záujmu pozri rozsiahlejšie a v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs vo veci Salzgitter, už citované, bod 140 a nasl. Osobitne v tom zmysle, že otázky týkajúce sa právnej sily rozhodnutej veci majú povahu verejného záujmu, a teda je na ne možné prihliadať aj bez návrhu, pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Roemer 19. októbra 1965 vo veci Société anonyme des laminoirs, hauts fourneaux, forges, fonderies et usines de la Providence a i./Vysoký úrad, 29/63, 31/63, 36/63, 39/63 až 47/63, 5/63 a 51/63 (rozsudky z 9. decembra 1965, Zb. s. 1123), s. 1153, a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs 4. mája 1994 vo veci Peterbroeck, C-312/93 (rozsudok zo 14. decembra 1995, Zb. s. I-4599), s. I-4601 a najmä I-4606, bod 24.

konania ako vedľajší účastník na podporu Komisie, ktorá bola žalovaným účastníkom konania. Dalo by sa teda zdôrazniť, že ak je pravda, že v oboch prípadoch ide o verejné orgány toho istého členského štátu, ktoré pred Súdom prvého stupňa obhajovali stanovisko orgánu poskytujúceho pomoc, je tiež pravda, že ide stále o iné právne subjekty. Napriek tomu priznávam, že si nie som istý, že námietka je skutočne rozhodujúca, najmä ak bola uvedená rozdielnosť odôvodnená prípadnými obmedzeniami *locus standi*, ktoré mala Diputación v prvom konaní.

70. Rozhodujúce sa mi zdá zistenie druhej podmienky. Pravdu povediac, aj toto zistenie sa zdá ako isté, keďže napadnuté rozhodnutia v oboch konaniach boli formálne odlišné. Domnievam sa však, že táto otázka je zložitejšia.

71. Musím totiž uviesť, že pojem „rovnaký predmet“ „nemôže byť obmedzený na formálnu totožnosť dvoch návrhov“³⁶ a najmä v tomto prípade napadnutého aktu, pretože natoľko nesúvisí s touto totožnosťou, ale s totožnosťou právnej otázky, ktorá bola predložená súdu. O tejto otázke sa totiž rozhoduje v rozsudku a jej sa týka právna sila rozhodnutej veci.

72. Napokon aj to je dôvod, prečo podľa Súdneho dvora pri prijímaní potrebných opatrení podľa článku 233 ES „na účely zosúladenia [so zrušujúcim rozsudkom] a jeho výkonu v celom rozsahu [je Komisia] povinná dodržiavať nielen výrok rozsudku, ale aj odôvodnenie, o ktoré sa výrok opiera, a je z tohto dôvodu neodlúčiteľné.... Práve toto odôvodnenie totiž... uvádza presné dôvody nezákonnosti vyslovenej vo výroku a dotknutá inštitúcia naň musí prihliadať pri nahradení zrušeného aktu“.³⁷

73. V oboch konaniach, ktoré sú teraz podstatné, sa sporná otázka sa zdala byť v podstate rovnaká. Rovnako ako vo veci BAI bola totiž aj v novom konaní predmetom žaloby určite platnosť určitého (a v týchto dvoch prípadoch iného) aktu predloženého súdu na preskúmanie, ale skutočným a spoločným sporným právnym bodom, tým, ktorého sa podľa mňa týka súdne rozhodnutie, bolo posúdenie sporného opatrenia, ktoré Komisia vykonala z hľadiska ustanovenia článku 87 ods. 1 ES, aby v oboch prípadoch určila, či dohoda predstavuje štátnu pomoc alebo nie.

74. Práve na základe tohto posúdenia bol rozsudkom BAI akt zrušený a právne odôvodnenie, o ktoré sa toto rozhodnutie

36 — Rozsudok z 8. decembra 1987, Gubisch Maschinenfabrik, 144/86, Zb. s. 4861, bod 17.

37 — Rozsudok z 26. apríla 1988, Asteris a i./Komisia, 97/86, 193/86, 99/86 a 215/86, Zb. s. 2181, bod 27.

opieralo, mal Súd prvého stupňa v zásade uplatniť aj v nasledujúcom konaní, keď mal posúdiť rozhodnutie, ktoré presne prevzalo údaje z rozsudku BAI.

ktoré z jasných dôvodov tento rozsudok nemohol vziať do úvahy, ale ktoré mohli nasmerovať konečné posúdenie Komisie iným smerom.

75. Teraz však musím zdôrazniť, že po rozsudku BAI sa Komisia neobmedzila na opätovné predloženie *tout court* rovnakého aktu s novým odôvodnením v súlade s rozsudkom. Začala formálne konanie o preskúmaní podľa článku 88 ods. 3 ES vo vzťahu k spornému opatreniu „s cieľom umožniť zúčastneným stranám podať ich pripomienky k stanovisku, ktoré chce Komisia prijať [v súvislosti s dohodou] v dôsledku rozsudku Súdu prvého stupňa“. ³⁸ A ako skutočne vyplýva zo znenia napadnutého rozhodnutia, v priebehu tohto konania predložili P & O, baskické orgány a BAI ďalšie pripomienky a informácie vo veci napadnutého opatrenia. ³⁹

77. Ak však ďalšie okolnosti účastníci konania skutočne predložili ⁴⁰ a Komisia na ne prihliadala ⁴¹ v priebehu spomínaného formálneho konania o preskúmaní, Súd prvého stupňa nemohol na tieto nové skutočnosti neprihliadať a otázku opätovne nepreskúmať. A to napriek predchádzajúcemu rozsudku BAI, pretože, ako Súdny dvor viackrát pripomenul, „právna sila rozhodnutej veci [rozsudku vyhláseného súdom Spoločenstva] sa týka výlučne skutkových a právnych okolností, ktoré boli skutočne alebo nevyhnutne rozhodnuté v súdnom rozhodnutí“. ⁴²

76. Aj keď Komisia musela dodržať rozsudok BAI, zjavne nemohla neprihliadať na prípadné nové alebo doplňujúce skutočnosti, ktoré účastníci konania uviedli (napríklad ďalšie zmeny opatrenia, zmena príslušného ekonomického a/alebo právneho rámca atď.),

78. Domnievam sa teda, že Súd prvého stupňa postupoval správne, keď napadnutým rozsudkom preskúmal povahu sporného opatrenia. O to viac, že iné riešenie by pre účastníkov tohto konania a najmä pre Diputación znamenalo odňatie súdnej

38 — Rozhodnutie z 26. mája 1999, už citované, odsek 1 bod 6.

39 — Pozri body 20 až 40 napadnutého rozhodnutia.

40 — Napríklad skutočnosť, že nadobudnuté cestovné lístky sa mohli použiť aj v obdobiach, ktoré nasledovali po období, na ktoré sa vzťahovala nová dohoda (pozri bod 25 napadnutého rozhodnutia) alebo aj ďalšie informácie o spôsobe výpočtu, ktorý orgány použili pre určenie potrebného množstva lístkov (pozri bod 47 napadnutého rozhodnutia).

41 — Pozri napríklad body 48 až 50 napadnutého rozhodnutia.

42 — Pozri rozsudok z 19. februára 1991, Taliansko/Komisia, C-281/89, Zb. s. I-347, bod 14, a uznesenie z 28. novembra 1996, Lenz/Komisia, C-277/95 P, Zb. s. I-6109, bod 50.

ochrany, keďže posúdenie, ktoré Komisia vykonala vo vzťahu k ďalším podkladom predloženým účastníkmi konania, by nepodliehalo preskúmaniu súdu Spoločenstva.

b) nesprávne sa domnieval, že Diputación nepotrebovala kúpiť cestovné lístky;

79. Zdá sa mi teda, že rozhodnutie, ktoré v tejto súvislosti prijal Súd prvého stupňa, je správne. Navrhujem preto, aby Súdny dvor považoval odvolacie dôvody predložené odvolateľkami za prípustné.

c) opomenul namietnuť, že v napadnutom rozhodnutí chýba ekonomická analýza zvýhodnenia vyplývajúceho z opatrenia, pokiaľ ide o sumy už vyplatené v prospech P & O;

2. O veci samej

80. Vzhľadom na to, čo je uvedené vyššie, sa žiada preskúmať podstatu dôvodov spočívajúcich vo výklade článku 87 ods. 1 ES.

d) vyhlásil, že Komisia nemusela posúdiť skutočný dosah štátneho opatrenia na obchod medzi členskými štátmi a na hospodársku súťaž.

81. V tejto súvislosti pripomínam, že podľa odvolateľky sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia pri výklade tohto ustanovenia, keďže:

82. Pristúpim k analytickému preskúmaniu týchto dôvodov.

a) pri preskúmaní, či sa španielske orgány správali rovnako ako súkromný investor, ktorý pôsobí v trhovej ekonomike, prihliadol na kritérium potreby zásahu verejnej moci, ktoré vôbec nesúvisí so zásadou súkromného investora;

a) O kritériu potreby zásahu verejnej moci

83. Ako som už pripomenul, Diputación predovšetkým tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia pri výklade článku 87 ods. 1 ES, keď sa pri uplatnení známej zásady súkromného investora domnieval, že musí zistiť, či mal v tomto prípade dotknutý orgán verejnej moci skutočnú potrebu tovarov alebo služieb, ktoré nadobudol.

84. Podľa jej názoru je totiž pre správne uplatňovanie tejto zásady potrebné opierať sa iba o cenu týchto tovarov a služieb a o to, či zodpovedá trhovým hodnotám, čo sú objektívne zistiteľné údaje. Kritizované kritérium, o ktorom okrem iného nie je stopa v žiadnej judikatúre Súdneho dvora, naopak vedie k subjektívnemu preskúmaniu dôvodov a pohnútok verejných zásahov. Okrem toho spôsobuje, že členské štáty by boli povinné informovať Komisiu o všetkých svojich nákupoch tovarov a služieb a preukazovať ich skutočnú potrebu.

85. Komisia sa naopak domnieva, že tvrdenie o zjavnej nepotrebnosti nákupu predstavuje úplne relevantné kritérium na účely použitia zásady súkromného podnikateľa. Nákup zjavne nepotrebného tovaru alebo služieb by bol totiž spôsobilý významne ekonomicky zvýhodniť poskytovateľa v zmysle článku 87 ods. 1 ES.

86. Pokiaľ ide o mňa, najskôr pripomeniem, že dobre známa zásada súkromného investora dovoľuje určiť, či sa môže verejný zásah pripísať čistej logike trhu a nesleduje zvýhodnenie určitých podnikateľov s účinkom narušenia trhu Spoločenstva. Ako je totiž známe, ustálená judikatúra Spoločenstva objasnila, že na určenie, či verejný zásah predstavuje štátnu pomoc, sa musí posúdiť,

či by súkromný podnikateľ za podobných okolností uskutočnil dotknutú ekonomickú transakciu za rovnakých podmienok, za akých konal orgán verejnej moci.⁴³

87. Nič nepreukazuje, že Komisia sa na to, aby uskutočnila túto analýzu úplne a vhodným spôsobom, musí sústrediť výlučne na „správnu“ (alebo trhovú) cenu tovaru alebo služby, ktorú zaplatil verejný nadobúdateľ, bez akéhokoľvek ohľadu na lehoty, podmienky a iné okolnosti, za akých sa uskutočňuje nákup. Zdá sa mi naopak, že iba posúdením všetkých týchto okolností je možné určiť, či je dotknutá ekonomická transakcia správna, alebo či sleduje poskytnutie takej hospodárskej výhody predávajúcemu, ktorá je článkom 87 ods. 1 ES zakázaná. Teda pre zásadu súkromného investora je podstatné, aby logike trhu zodpovedala nielen cena, ale transakcia ako celok.

88. Napríklad je zrejmé, že aj keby bola cena *prima facie* trhovú, rozhodnutie orgánu verejnej moci uskutočniť nákup tovarov s takými lehotami platby (alebo inými podmienkami), ktoré by boli oveľa výhodnejšie pre predávajúceho oproti tým, ktoré sa bežne ponúkajú na trhu, by bolo v rozpore so

43 — Pozri najmä rozsudky z 21. marca 1990, Belgicko/Komisia, C-142/87, Zb. s. I-959, bod 29; z 3. októbra 1991, Taliansko/Komisia, C-261/89, Zb. s. I-4437, bod 8, a zo 14. septembra 1994, Španielsko/Komisia, C-42/93, Zb. s. I-4175, bod 13.

zásadou súkromného podnikateľa. Ale aby som sa vrátil k nášmu prípadu, rovnako to platí aj vtedy, ak sa nákup uskutoční síce za trhovú cenu, ale v oveľa významnejšom množstve, než je potrebné, pričom sa tak poskytujúcemu podniku umožní nepomerný nárast jeho obratu. Ako zdôraznila Komisia, žiadny súkromný podnikateľ by totiž nekúpil tovar alebo služby, ktoré skutočne nepotrebuje.

89. Súd prvého stupňa teda urobil podľa môjho názoru dobre, keď sa domnieval, že „jednoduchá skutočnosť, že členský štát nadobudne tovary a služby za trhových podmienok, nestačí na preukázanie toho, že táto operácia predstavuje obchodnú transakciu, uskutočnenú za podmienok, ktoré by prijal súkromný investor, alebo inými slovami, bežnú obchodnú transakciu, pokiaľ vyjde najavo, že štát v skutočnosti tieto tovary a služby nepotreboval“.⁴⁴

90. Iste, uznávam, že nie vždy je pre orgány verejnej moci ľahké objektívne zistiť potrebu nakúpiť určité tovary alebo služby; je však tiež pravda, že ak je to možné, tak je nedostatok tejto potreby jasným znakom, že dotknutý nákup nepredstavuje bežnú obchodnú transakciu.

91. V skúmanom prípade napríklad okolnosti, na ktoré prihladal Súd prvého stupňa (nepatrné percento použitia lístkov, odmietnutie orgánov nakúpiť cestovné lístky do iných potenciálne žiadanejších geografických destinácií v prospech jedinej trasy, ktorú prevádzkuje P & O)⁴⁵ potvrdzujú, že Diputación nemala skutočnú potrebu nakúpiť taký vysoký počet cestovných lístkov od P & O.

92. Pokiaľ potom ide o skutočnosť, ktorú zdôraznila odvolateľka, že skúmané kritérium by členským štátom ukladalo nadmerné bremeno, pretože by ich zavazovalo oznamovať Komisii všetky svoje nákupy tovarov alebo služieb, namietam, že v skutočnosti sa oznamovacia povinnosť ukladá iba vtedy, ak sa zásah z dôvodu osobitných okolností môže pre podnikateľov, ktorí sú zmluvnými stranami, prejavíť ako ekonomické zvýhodnenie, ktoré by neboli mohli dosiahnuť od zmluvnej strany, ktorá by bola súkromným podnikateľom. Inými slovami, orgány verejnej moci musia posúdiť prípad od prípadu, či je zmluva založená na trhových podmienkach alebo nie. Ale toto posúdenie sa mi nezdá byť iné ako posúdenie, ktoré musia uskutočniť napríklad vtedy, ak sa rozhodnú investovať do základného imania nejakej spoločnosti alebo predať tovar vo verejnom vlastníctve súkromným osobám.

93. Z týchto dôvodov sa domnievam, že skúmaný dôvod sa musí zamietnuť.

44 — Bod 117 napadnutého rozsudku.

45 — Pozri body 128 až 137 napadnutého rozsudku.

b) O údajnej potrebe dohody

94. Podľa Diputación sa Súd prvého stupňa ďalej dopustil nesprávneho posúdenia, keď sa domnieval, že v tomto prípade nová dohoda nezodpovedala skutočnej potrebe nakúpiť cestovné lístky.

95. Komisia však namieta neprípustnosť tohto odvolacieho dôvodu, keďže sa ním sleduje namietanie posúdenia skutkového stavu, ktoré uskutočnil Súd prvého stupňa.

96. V zmysle článku 225 ES a článku 51 Štatútu Súdneho dvora totiž môžu byť predmetom odvolania proti rozhodnutiam Súdu prvého stupňa „len právne otázky“, s tým dôsledkom, že podľa ustálenej judikatúry „Súdny dvor nie je... oprávnený zisťovať skutkový stav a v zásade ani preskúmať dôkazy, o ktoré Súd prvého stupňa opiera vlastné zistenie skutkového stavu. Ak boli totiž tieto dôkazy získané legálne a boli dodržané všeobecné právne zásady a procesné predpisy týkajúce sa dôkazného bremena a vykonávania dôkazov, patrí výlučne do právomoci Súdu prvého stupňa hodnotiť dôkazy, ktoré mu boli predložené... Toto hodnotenie preto nie je právnou otázkou, ktorá ako taká podlieha preskúma-

niu Súdny dvorom, okrem prípadu skreslenia týchto dôkazov“.⁴⁶

97. Zdá sa mi teda jasné, že skúmaný dôvod by mal viesť Súdny dvor k novému posúdeniu skutkového stavu, ktorý zisťoval Súd prvého stupňa, a dôkazov, ktoré boli pred ním vykonané, pokiaľ ide o chýbajúcu potrebu Diputación nakúpiť taký vysoký počet lístkov.

98. Doplním, že odvolateľka sa nedovoľáva ani skreslenia skutkového stavu a v každom prípade sa mi v tejto súvislosti zdá, že analýza Súdu prvého stupňa je výsledkom pozorného posúdenia dôkazov, ktoré predložili odvolateľky a Komisia.⁴⁷

99. Z týchto dôvodov je tento dôvod podľa môjho názoru neprípustný.

c) O chýbajúcej ekonomickej analýze v súvislosti so sumami, ktoré Diputación už vyplatila

100. Ďalším odvolacím dôvodom Diputación tvrdí, že sa Súd prvého stupňa dopustil

46 — Rozsudok z 28. mája 1998, Deere/Komisia, C-7/95 P, Zb. s. I-3111, body 21 a 22. V tom istom zmysle pozri najmä rozsudok z 8. mája 2003, T. Port/Komisia, C-122/01 P, Zb. s. I-4261, bod 27, a uznesenie z 9. júla 2004, Fichtner, C-116/03, neuverejnené v Zbierke, bod 33.

47 — Pozri body 121 až 137 napadnutého rozsudku.

nesprávneho výkladu článku 87 ods. 1 ES, keď nepostihol skutočnosť, že v rozhodnutí Komisie chýba ekonomická analýza, ktorou sa má zistiť, či sú sumy, ktoré už boli vyplatené spoločnosti P & O pri výkone tohto opatrenia a najmä sumy týkajúce sa už použitých cestovných lístkov, spôsobilé túto spoločnosť ekonomicky zvýhodniť. Tieto sumy sú totiž protihodnotou za prepravnú službu, ktorú P & O skutočne poskytla, a teda nemožno ich hodnotiť ako podporné opatrenia.

101. Podľa Komisie naopak napadnuté rozhodnutie obsahuje podrobnú ekonomickú analýzu účinkov opatrenia.

102. Hneď poviem, že sa nedomnievam, že môžem súhlasiť s odvolacím dôvodom, ktorý uviedla odvolateľka. Pri dôkladnom pohľade totiž predpokladá, že Komisia mala na jednej strane vykonať *ex post* preskúmanie ekonomickej hodnoty opatrenia vykonaného v rozpore so Zmluvou (čiže už zaplatených súm); na druhej strane mala pri posúdení pristúpiť k umelému rozdeleniu rôznych zložiek údajnej pomoci (nákup už zaplatených lístkov a nákup ešte nezaplatených lístkov), napriek tomu, že ide o jediné podporné opatrenie, aj keď rozdelené na niekoľko častí.

103. V súvislosti s prvým bodom zdôrazňujem, že podľa ustálenej judikatúry sa má opatrenie pomoci spravidla posudzovať z takého hľadiska, aké mal orgán, ktorý

pomoc poskytol, pred jej vykonaním. Súdny dvor totiž objasnil, že „na určenie, či štát konal ako obozretný investor pôsobiaci v trhovej ekonomike, je potrebné pri posúdení ekonomickej racionálnosti konania štátu postupovať v kontexte obdobia, počas ktorého došlo k prijatiu podporných finančných opatrení, a je teda potrebné zdržať sa akéhokoľvek posúdenia vychádzajúceho z neskoršej situácie“.⁴⁸

104. Pokiaľ ide o druhý bod, obmedzím sa na pripomenutie, že nákup lístkov orgánom verejnej moci od P & O predstavoval jedinú obchodnú transakciu. Ekonomická hodnota a celkový dosah transakcie teda mohli byť posúdené iba na základe posúdenia opatrenia v celom rozsahu. Určite sa nedalo žiadať, aby Komisia vykonala osobitné posúdenie jednotlivých zložiek pomoci, aby určila, či a ako už vyplatené sumy, okrem iného v rozpore so Zmluvou, konkrétne zvýhodnili prijímajúceho podnikateľa.

105. Vo svetle týchto úvah je preto potrebné zamietnuť dôvod týkajúci sa chýbajúceho posúdenia ekonomického zvýhodnenia poskytnutého spoločnosti P & O už zaplatenými sumami.

48 — Rozsudok zo 16. mája 2002, Francúzsko/Komisia, C-482/99, Zb. s. I-4397, bod 71. Pozri tiež rozsudky zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisia, 301/87, Zb. s. I-307, body 43 až 45, a z 3. októbra 1991, Taliansko/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 43, bod 21.

d) O skutočnom dosahu namietaného opatrenia na obchod medzi členskými štátmi a na hospodársku súťaž

a sú spôsobilé ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi.⁴⁹ Ako zdôraznila Komisia, niektoré časti napadnutého rozhodnutia (a najmä body 54 a 55) skutočne obsahujú takúto analýzu.

106. Diputación napokon namieta, že sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho výkladu článku 87 ods. 1 ES, keďže nepostihol skutočnosť, že v napadnutom rozhodnutí chýbala akákoľvek analýza konkrétneho dosahu sporného opatrenia na obchod medzi členskými štátmi a na hospodársku súťaž. Podľa odvolateľky sa totiž v tejto súvislosti Komisia obmedzila na jednoduché predpoklady.

109. Ako na druhej strane správne zdôraznil Súd prvého stupňa, ktorý sa odvoláva na ustálenú judikatúru, keby mala Komisia vždy vo svojom rozhodnutí preukázať skutočné dôsledky už poskytnutej pomoci, boli by zvýhodnené tie členské štáty, ktoré poskytujú pomoc v rozpore s oznamovacou povinnosťou oproti tým, ktorí pravidelne oznamujú plány pomoci, pretože dôkazné bremeno by viac zaťažovalo v prvom ako v druhom prípade.⁵⁰

107. Domnievam sa však, že Komisia má pravdu, keď tvrdí, že rozhodnutie dostatočne preukazuje namietané účinky opatrenia, ktoré je predmetom tohto konania.

110. Vzhľadom na to, čo bolo doposiaľ uvedené, sa mi napokon zdá, že dôvody týkajúce sa výkladu článku 87 ods. 1 ES Súdom prvého stupňa sú čiastočne neprípustné a čiastočne nedôvodné.

108. Podľa ustálenej judikatúry totiž nie je potrebné, aby sa v rozhodnutiach v oblasti neoznamenej pomoci konkrétne posudzovali skutočné dôsledky tejto pomoci na hospodársku súťaž a na obchod medzi členskými štátmi. Naopak, vyžaduje sa, aby Komisia vo svetle okolností prípadu preukázala, že opatrenia hrozia narušením hospodárskej súťaže

49 — Pozri najmä rozsudky Súdneho dvora zo 17. septembra 1980, Philip Morris/Komisia, 730/79, Zb. s. 2671, body 11 a 12, a zo 4. apríla 2001, Regione autonoma Friuli Venezia Giulia/Komisia, T-288/97, Zb. s. II-1169, body 49 a 50, ako aj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saggio 27. januára 2000 vo veci Nemecko/Komisia, C-156/98 (rozsudok z 19. septembra 2000, Zb. s. I-6857), bod 24.

50 — Pozri bod 142 napadnutého rozsudku a tam citovanú judikatúru.

B — *Dôvody týkajúce sa nesprávneho výkladu článku 88 ods. 3 ES*

111. Ako už bolo spomenuté, obe odvolateľky namietajú, že sa Súd prvého stupňa dopustil aj nesprávneho výkladu článku 88 ods. 3 ES, lebo:

a) kvalifikoval novú dohodu ako nezákonnú pomoc;

b) dospel k záveru, že počiatočná dohoda a nová dohoda predstavovali jedinou pomoc, založenú a poskytnutú v roku 1992.

112. Pristúpim teda k analytickému preskúmaniu týchto dôvodov.

a) O zákonnosti sporného opatrenia

113. Viacerými zväčša obdobnými tvrdeniami P&O a Diputación namietali proti tomu, že Súd prvého stupňa dospel k záveru, že list z 27. marca 1995 nebol platným oznámením v zmysle Zmluvy.

114. V napadnutom rozsudku totiž Súd prvého stupňa predovšetkým kvalifikoval novú dohodu ako jednoduchú zmenu počiatočnej dohody, pričom dospel k záveru, že tieto dve dohody predstavovali jedno jediné opatrenie, založené a poskytnuté v roku 1992. Okrem toho určil niekoľko okolností, z ktorých vyplýva, že list z 27. marca 1995 sa nemal chápať ako riadne oznámenie novej dohody. V tejto súvislosti sú podľa neho dôležité najmä skutočnosti, že list nebol odoslaný na Generálny sekretariát Komisie, ale určitému úradníkovi; že neobsahoval osobitný odkaz na článok 88 ods. 3 ES; že obsahuje odkaz „NN 40/93“, ktorý Komisia používa v spise týkajúcom sa počiatočnej dohody.

115. Ako som uviedol, odvolateľky tento záver popierajú. Podľa ich názoru nielenže poukazuje na okolnosti, ktoré nemajú dôkaznú hodnotu, ale dokonca opomína údaje, ktoré preukazujú opak. Podľa názoru odvolateľiek neprihliada najmä na veľmi dôležitú skutočnosť — na to, že advokáti spoločnosti P&O odoslali dotknutý list so súhlasom španielskych orgánov.

116. Podľa odvolateľiek sa malo oznámenie opatrení pomoci zo strany súkromných osôb považovať v tom čase za prípustné. A to na jednej strane preto, že Zmluva nehovorí nič o tom, aké subjekty sú spôsobilé začať konanie podľa článku 88 ods. 3 ES; na druhej strane preto, že obmedzenie uvedené v článku 2 nariadenia č. 659/1999, ktoré

obsahuje v tejto súvislosti úpravu iba v prospech členských štátov, je neskoršie ako sporné skutkové okolnosti, a teda nepodstatné pre túto vec.

117. P & O uvádza, že ak bola pomoc zákonne oznámená, judikatúra Lorenz⁵¹ sa na tento prípad mala vzťahovať v celom rozsahu. V dôsledku toho, keďže po zrušení rozhodnutia zo 7. júna 1995 Súdom prvého stupňa Komisia neprijala žiadne stanovisko o spornom opatrení v lehote dvoch mesiacov po tomto rozsudku, mala sa pomoc považovať za implicitne schválenú.

118. P & O pokračuje, že aj keby sa malo pripustiť, že nedošlo k správne mu oznámeniu novej dohody, Komisia by už nemohla pri uplatňovaní zásady *estoppel* namietat proti nesprávnosti oznámenia. Keďže to totiž nikdy španielskym orgánom počas správneho konania nevytýkala, tieto orgány nemali pocit, že je potrebné dať tento nesúlad do poriadku, ako to aj mohli ľahko urobiť tým, že by pristúpili k riadnemu oznámeniu.

119. Komisia v súlade s analýzou Súdu prvého stupňa odpovedá, že samotná povaha postupov kontroly štátnej pomoci tak, ako to implicitne uvádza judikatúra Súdneho dvora a *in primis* už citovaný rozsudok Lorenz, potvrdzuje predpoklad, podľa ktorého ozná-

menie plánov pomoci môže byť vykonané iba členskými štátmi.⁵² Okrem toho trvá na skutočnosti, že okolnosti opísané Súdom prvého stupňa v bodoch 64 až 68 napadnutého rozsudku (spomenuté v bode 114 vyššie) vedú v celom rozsahu k záveru, podľa ktorého Komisia nikdy nepovažovala list z 27. marca 1995 za skutočné a riadne oznámenie.

120. Pokiaľ ide o mňa, musím povedať, že opäť nemôžem súhlasiť s tvrdeniami odvolateľiek.

121. Predovšetkým pokiaľ ide o možnosť považovať oznámenie vykonané inými subjektmi ako orgánmi verejnej moci za platné podľa článku 88 ods. 3 ES, problém je dnes vyriešený, ako som už spomenul, článkom 2 nariadenia č. 659/1999, podľa ktorého „akékoľvek plány poskytnúť novú pomoc bude daný členský štát oznamovať Komisii v dostatočnom časovom predstihu“.⁵³ Ako to však bolo predtým, ako toto ustanovenie nadobudlo právoplatnosť, keďže sa článok 88 ods. 3 ES obmedzuje na stanovenie, že „Komisia musí byť v dostatočnom čase upovedomená o zámeroch v súvislosti s poskytnutím alebo upravením pomoci“?

52 — Komisia odkazuje predovšetkým na rozsudky Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, a z 15. februára 2001, Rakúsko/Komisia, C-99/98, Zb. s. I-1101, bod 32, ako aj na rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. septembra 1998, BP Chemicals/Komisia, T-11/95, Zb. s. II-3235, bod 75.

53 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

51 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 24.

122. Aj keby sme sa mali domnievať, že stručné znenie tohto ustanovenia neriešilo problém, zdá sa mi, že úplný a systematický výklad článku 88 ES umožňoval už v tom čase vylúčiť vykonanie oznámenia inými osobami ako orgánmi verejnej moci. Rovnako ako iné ustanovenia Zmluvy v oblasti štátnej pomoci sa totiž aj článok 88 ES sústreďuje na vzťah medzi členským štátom a Komisiou.

123. Napokon, ako zdôraznil Súdny dvor v rozsudku SFEI, ktorý bol vyhlásený pred prijatím nariadenia č. 659/1999, „povinnosť oznámenia a zákaz okamžitého vykonávania plánov pomoci uvedené v článku [88 ods. 3 ES] spočívajú na členskom štáte [a] jemu je vždy určené rozhodnutie, ktorým Komisia vyhlasuje pomoc za nezlučiteľnú a vyzýva na jej zastavenie do určitej lehoty“.⁵⁴

124. Na druhej strane zdôrazňujem, že v judikatúre Súdneho dvora, ktorá je už rozsiahlym spôsobom kodifikovaná v nariadení č. 659/1999⁵⁵, boli potenciálni príjemcovia štátnej pomoci kvalifikovaní jednoducho ako „zainteresované strany“ konania, a teda spôsobom nie veľmi odlišným od situácie, v akej sa nachádzajú iné

tretie zainteresované osoby (napríklad konkurenti príjemcu). V nedávnej veci Acciaierie di Bolzano Súdny dvor potvrdil, že „v konaní o monitorovaní štátnej pomoci zainteresované strany iné ako dotknutý členský štát majú za úlohu iba [predložiť pripomienky po začatí konania o formálnom preskúmaní], a v tejto súvislosti nemôžu priamo požadovať kontradiktórne konanie proti Komisii, ako je to umožnené uvedenému členskému štátu... Žiadne ustanovenie týkajúce sa konania o monitorovaní štátnej pomoci nevyhradzuje medzi zainteresovanými osobami osobitnú úlohu príjemcovi pomoci. V tejto súvislosti je potrebné upresniť, že konanie o monitorovaní štátnej pomoci nie je konaním, ktoré sa začína ‚proti‘ príjemcovi alebo príjemcom pomoci, z čoho by vyplývalo, že môžu uplatňovať také rozsiahle práva ako sú práva na obranu ako také“.⁵⁶

125. Zdá sa mi teda, že sama povaha konaní v oblasti preskúmania pomoci vylučuje, aby mohli byť pomoci oznamované súkromnými osobami.

126. Z toho v tomto prípade vyplýva, že nová dohoda sa nemohla považovať za zákonne oznámenú pomoc v zmysle Zmluvy.

54 — Rozsudok z 11. júla 1996, C-39/94, Zb. s. I-3547, bod 73. Pozri tiež rozsudok Komisia/Sytraval a Brink's France, už citovaný v poznámke pod čiarou 52, bod 45. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

55 — V súvislosti s nariadením č. 659/1999 v rozsudku z 10. mája 2005, Taliansko/Komisia, (C-400/99, Zb. s. I-3657, bod 23), Súdny dvor pripomenul, že „nariadenie v rozsiahlej miere len kodifikuje detailný výklad procesných ustanovení Zmluvy týkajúcich sa štátnej pomoci, ktoré poskytol sudca Spoločenstva pred prijatím tohto nariadenia“.

56 — Rozsudok z 24. septembra 2002, C-74/00 P a C-75/00 P, Zb. s. I-7869, body 80 až 83. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Pozri tiež rozsudok Komisia/Sytraval, už citovaný v poznámke pod čiarou 52, body 58 a 59, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. marca 2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Komisia, T-228/99 a T-233/99, Zb. s. II-435, body 122 až 125.

A tento záver by sa nezmenil ani keby, ako to predpokladá odvolateľka, bola nová dohoda oznámená Komisii so súhlasom vnútroštátnych orgánov. Tieto orgány sa totiž nemohli zbaviť oznamovacej povinnosti, ktorú im ukladá Zmluva, tak, že by vykonanie oznámenia Komisii ponechali súkromnej osobe prostredníctvom neoficiálnych kanálov.

127. Z týchto dôvodov sa mi zdá, že Súd prvého stupňa nepochybil, keď v tejto súvislosti potvrdil analýzu Komisie.

128. Pokiaľ ide o námietky odvolateľiek o dôkaznej hodnote skutočností, na ktoré sa odvolal Súd prvého stupňa, aby určil, že v čase oznámenia pomoci Komisii sa pomoc považovala za nezákonnú, obmedzím sa na pripomenutie, že tieto námietky sa týkajú posúdenia skutkového stavu, ktorý vykonal Súd prvého stupňa. Ako som už poznamenal (bod 96 vyššie), Súdny dvor nie je pri odvolaní oprávnený preskúmať toto posúdenie, okrem prípadu, ak odvolateľky oznámia a preukážu skreslenia dôkazov, čo sa v rámci tohto konania nestalo.

129. Potom ani nie je potrebné zdôrazniť, že skutočnosť, že pomoc nebola oznámená, vylučuje každé prípadné uplatňovanie judikatúry Lorenz v tomto konaní vzhľadom na to, že je známe, že táto judikatúra odkazuje

na pomoc, ktorá bola vnútroštátnymi orgánmi riadne oznámená.

130. Napokon, pokiaľ ide o tvrdenie, založené na tzv. zásade *estoppel*⁵⁷ alebo na údajnej preklúzii, s ktorou sa Komisia stretla, keď vytýkala spoločnosti P & O nezákonnosť oznámenia z vyššie uvedených dôvodov (bod 118 vyššie), domnievam sa, že aj toto sa musí zamietnuť, a to z dvoch dôvodov.

131. V prvom rade sa nezdá, že by Komisia niekedy potvrdila, že list z 27. marca 1995 predstavuje riadne oznámenie sporného opatrenia. V druhom rade skutočnosť, že Komisia riadne vzala na vedomie informácie uvedené v tomto liste, neznamená, že vzala tento list do úvahy ako riadne oznámenie. Je totiž bežnou praxou, že v rámci preskúmania pomoci Komisia prijíma a používa všetky užitočné informácie bez ohľadu na to, aký je ich pôvod (štátne orgány, potenciálni príjemcovia pomoci, konkurenti príjemcov atď.).

132. Doplním ešte, že odvolateľka neuviedla žiadny dôvod, pre ktorý mala Komisia

57 — K inštitútu *estoppel* pozri rozsudky z 10. februára 1983, Luxembursko/Parlament, 230/81, Zb. s. 255, body 22 až 26, a zo 7. mája 1991, Nakajima/Rada, C-69/89, Zb. s. I-2069, bod 131.

oznámiť španielskym orgánom, že považovala novú dohodu za neoznámenú pomoc. Naopak, skutočnosť, že list z 27. marca 1995 nepredstavuje riadne oznámenie, musela týmto orgánom jasne vyplývať z celej série okolností, ktoré správne zdôraznil Súd prvého stupňa (pozri bod 114 vyššie).⁵⁸

133. Je teda možné dospieť k záveru v tom zmysle, že Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadneho právneho omylu, keď rozhodol, že nová dohoda predstavuje neoznámenú pomoc. Navrhujem preto, aby Súdny dvor zamietol príslušné odvolacie dôvody, a to preto, že sú neprípustné, ako aj preto, že sú nedôvodné.

b) O jednotnosti opatrenia pomoci

134. Rôznymi zväčša zhodnými dôvodmi sa odvolateľky v podstate snažia preukázať, že sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď považoval novú dohodu za neoddeliteľnú súčasť počiatocnej dohody. Podľa Súdu prvého stupňa totiž „počiatocná dohoda a nová dohoda predstavujú jedinú pomoc založenú a vykonávanú od roku 1992“.⁵⁹

135. Presnejšie, okrem namietania relevantnosti judikatúry, na ktorú sa odvoláva Súd prvého stupňa na podporu svojich záverov⁶⁰, odvolateľky z článku 88 ods. 3 ES vyvodzujú, že plány určené na zmeny pomoci sa musia považovať za „nové pomoci“. Z toho podľa ich názoru vyplýva, že oznamovacia povinnosť zmenenej pomoci sa musí považovať za nezávislú od povinnosti oznámiť počiatocnú pomoc. Preto skutočnosť, že pomoc nebola oznámená, nemá žiadny vplyv na zákonnosť jej zmeny, pokiaľ táto zmena bola riadne oznámená.

136. Odvolateľky dodávajú, že závažné rozdiely, ktoré existujú medzi týmito dvoma dohodami, nedovoľovali dospieť k záveru, ku ktorému naopak dospel Súd prvého stupňa, že „zmeny počiatocnej dohody vyplývajúce z novej dohody nem[ali] v podstatnej miere vplyv na pomoc, tak ako bola zriadená počiatocnou dohodou“.⁶¹

137. Napokon vytykajú Súdu prvého stupňa, že skreslil povahu rozhodnutia Komisie zo 7. júna 1995, pretože najmä opomenul skutočnosť, že toto rozhodnutie malo dvojaký význam: na jednej strane uzatváralo otvorené konanie týkajúce sa počiatocnej

58 — Body 64 až 68 napadnutého rozsudku.

59 — Bod 58.

60 — P & O sa odvoláva najmä na rozsudok z 30. apríla 2002, Vláda Gibraltáru/Komisia, T-195/01 a T-207/01, Zb. s. II-2309, citovaný Súdom prvého stupňa v bode 60 napadnutého rozsudku.

61 — Bod 60.

dohody a na druhej strane vyhlásilo, že nová dohoda nepredstavuje štátnu pomoc. Zo správneho výkladu tohto rozhodnutia by preto vyplynulo, že tieto dve dohody Komisia považovala za odlišné opatrenia.

chýb. A to najmä preto, že sa napadnutým rozhodnutím:

138. Pokiaľ ide o mňa, obmedzím sa na pripomenutie, že tieto odvolacie dôvody sa opierajú o nesprávne východisko, že nová dohoda bola riadne oznámená. Keďže som už toto východisko vyvrátil (body 122 až 126 vyššie), musím z toho vyvodit', že skúmané dôvody sú nedôvodné. Aj keby sa totiž nová dohoda analyzovala oddelene od predchádzajúcej neoznámenej pomoci, ostane stále nezákonnou pomocou, keďže ani táto dohoda nebola oznámená v zmysle Zmluvy.

a) zamietli návrhy účastníkov konania, založené na ich legitímnej dôvere k zákonnosti opatrenia;

b) skreslil žalobný dôvod, ktorý uviedla Diputación, týkajúci sa údajného porušenia článku 10 ES a zásady správneho úradného postupu;

139. Vo svetle toho, čo bolo uvedené, sa teda domnievam, že skúmané odvolacie dôvody sa musia zamietnuť.

c) vylúčili výnimky ustanovené v článku 87 ods. 2 písm. a) ES pri uplatňovaní dotknutej pomoci;

C — Dôvody týkajúce sa iných údajných právnych chýb

140. Odvolateľky napokon tvrdia, že sa Súd prvého stupňa dopustil aj iných právnych

d) opomenulo zaujať stanovisko k otázke žalobkyne o žiadosti o predloženie všetkých písomností, ktoré má Komisia, čím sa porušilo právo Diputación na obranu a porušil sa článok 66 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa.

141. Na nasledujúcich stranách pristúpim k analytickému preskúmaniu týchto dôvodov.

a) O legitímnej dôvere

142. Diputación tvrdí, že v napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa skreslil dôvod, ktorý uviedla v tejto súvislosti na prvom stupni. Podľa odvolateľky sa naopak tvrdenie, ktoré predložila Súdu prvého stupňa, týkalo ochrany legitímnej dôvery orgánu, ktorý poskytol pomoc, a nie legitímnej dôvery príjemcu; Súd prvého stupňa sa však sústredil výlučne na príjemcu.

143. P & O tvrdí, že príkaz na vrátenie pomoci uvedený v napadnutom rozhodnutí porušuje jej legitímnu dôveru v zákonnosť dotknutého opatrenia a že preto sa Súd prvého stupňa dopustil chyby, keď v tejto súvislosti zamietol jej žalobu. Domnieva sa totiž, že prvé rozhodnutie Komisie, ktoré vylučovalo, že sporné opatrenie má povahu štátnej pomoci, v P & O vyvolalo legitímne očakávanie možnosti získať prospech z tohto opatrenia.

144. Komisia v tejto súvislosti namieta proti obom dôvodom. Okrem toho odpovedá na dôvod, ktorý uviedla Diputación, že tento dôvod v skutočnosti predstavuje nový žalobný dôvod proti rozhodnutiu napadnutému na prvom stupni, ktorý ale na tomto stupni nebol navrhnutý. Pred Súdom prvého

stupňa sa totiž žalobkyňa odvolávala práve na ochranu legitímnej dôvery príjemcu a nie svojej vlastnej legitímnej dôvery. Tento dôvod teda podľa Komisie nie je ničím iným ako spôsobom, akým obísť zákaz meniť predmet sporu pred Súdom prvého stupňa v odvolaní, uvedený v článku 113 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

145. Hneď však poviem, že táto námietka sa mi nezdá byť dôvodná. Žaloba, ktorú žalobkyňa podala na prvom stupni, totiž odkazovala na legitímnu dôveru, ktorá sa vytvorila „en las partes en el Acuerdo de 1995“.⁶² Keďže tento pojem „strany“ nebol ďalej rozvinutý, ani sa ho netýkali ďalšie tvrdenia v žiadnom podaní predloženom počas konania na prvom stupni, zdá sa mi správne dospieť k záveru, že Diputación, ako zmluvná strana dohody, musí byť zahrnutá do vyššie uvedenej definície.

146. Pokiaľ potom ide o podstatu skúmaných dôvodov, zdá sa mi, že je vhodné rozlišovať medzi odvolaním sa na legitímnu dôveru orgánov verejnej moci, ktoré poskytli pomoc, a legitímnou dôverou jej príjemcu. Judikatúra Súdneho dvora je v oboch prípadoch jasná a ustálená.

147. Pokiaľ ide o prvý prípad, pripomínam, že ak je pravda, že jedna časť dôvodu, ktorý

62 — Pozri bod 53 žaloby podanej na Súd prvého stupňa.

na prvom stupni uviedla Diputación (a teda tá, ktorá sa týka *vlastnej* legitímnej dôvery) nebola výslovne Súdom prvého stupňa zamietnutá, aj tak sa mi zdá, že jej zamietnutie implicitne vyplýva z celkových úvah, ktoré vykonal Súd prvého stupňa, ktorý na základe ustálenej judikatúry správne vylúčil, že v tomto prípade sa španielske orgány nemohli dovolávať žiadnej dôvery týkajúcej sa zákonnosti neoznámenej pomoci na to, aby mohli namietať proti jej vráteniu.⁶³

148. Okrem toho pripomínam, že tvrdenia týkajúce sa legitímnej dôvery, ktoré na prvom stupni predložila Diputación, boli prinajmenšom stručné a všeobecné. Vo vyjadreniach, ktoré predložila Súdu prvého stupňa, totiž neboli vôbec špecifikované dôvody, na základe akých si dôvera organizácie poskytujúcej pomoc v zákonnosť tejto pomoci zaslúžila ochranu. Vo vzťahu k všeobecným tvrdeniam, ktoré predložila žalobkyňa, nemožno podľa môjho názoru vytýkať Súdu prvého stupňa žiadne pochybenie z dôvodu, že sa výslovne s týmto hľadiskom nevysporiadal.

149. Keď teraz pristúpim k dôvodu, ktorý uviedla P & O, založenému na ochrane legitímnej dôvery *prijemcu* pomoci, hneď pripomeniem, že podľa ustálenej judikatúry „podniky, ktorým je pomoc poskytovaná, v zásade môžu mať legitímnu dôveru v zákonnosť pomoci, len ak bola poskytnutá v súlade s postupom stanoveným v uvedenom článku. Starostlivý podnikateľský subjekt musí byť

zvyčajne schopný uistiť sa, že tento postup bol zachovaný...“.⁶⁴

150. Napriek tomu však súd Spoločenstva spresnil, že „nemôže byť vylúčená možnosť prijímateľa protiprávnej pomoci dovolávať sa výnimočných okolností, o ktoré mohol oprávnene oprieť svoju dôveru v to, že táto pomoc je v súlade s právom, a v dôsledku toho namietať proti jej vráteniu“.⁶⁵

151. Keďže ako bolo uvedené, dotknutá pomoc nebola oznámená, je nevyhnutné preskúmať, či sa má zrušenie priaznivého rozhodnutia Komisie súdom Spoločenstva považovať za „výnimočnú okolnosť“ v zmysle práve spomínanej judikatúry.

152. Toto posúdenie sa samozrejme musí vykonať z hľadiska účelu ochrany legitímnej dôvery. Súdny dvor v tejto súvislosti uviedol, že „zásada ochrany legitímnej dôvery je dôsledkom zásady právnej istoty,... a sleduje zabezpečenie predvídateľností práv-

63 — Pozri body 201 až 210.

64 — Pozri rozsudky z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, C-5/89, Zb. s. I-3437, bod 14, a zo 14. januára 1997, Španielsko/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 21, bod 51.

65 — Rozsudok Komisia/Nemecko, už citovaný v poznámke pod čiarou 64, bod 16.

nych situácií a vzťahov, ktoré patria do oblasti práva Spoločenstva“.⁶⁶

ktorá je jedinou okolnosťou, ktorá v ňom môže vyvolať legitímnu dôveru“.⁶⁷

153. Zdá sa mi teda jasné, že súdne preskúvanie rozhodnutí týkajúcich sa štátnej pomoci súdmi Spoločenstva sa nemôže považovať za výnimočnú a nepredvídateľnú okolnosť, keďže predstavuje neoddeliteľnú a podstatnú časť systému, ktorý na tento účel zaviedla Zmluva. Subjekt konajúci so starostlivosťou riadneho hospodára by si mal byť dobre vedomý, že rozhodnutie Komisie o tom, že štátne opatrenie nepredstavuje štátnu pomoc, je v lehote dvoch mesiacov upravenej v článku 230 ES možné napadnúť na súde Spoločenstva.

155. V rovnakom zmysle potom Súdny dvor v rozsudku Španielsko/Komisija objasnil, že „sa nemožno domnievať, že rozhodnutie nevznášať námitky proti spornej pomoci, ktoré pôvodne prijala Komisija, mohlo vyvolať legitímnu dôveru podniku, ktorý je príjemcom pomoci, pretože proti tomuto rozhodnutiu bolo v lehote podané odvolanie a následne bolo toto rozhodnutie zrušené Súdnym dvorom. Napriek tomu, čo je možné tomuto rozhodnutiu vytýkať, nemôže chyba, ktorej sa takto dopustila Komisija, zmať dôsledky nezákonného správania Španielskeho kráľovstva“.⁶⁸

154. Rovnaký súd napokon nedávno potvrdil, že „berúc do úvahy imperatívny charakter kontroly štátnych pomoci, vykonávanej Komisiou podľa článku 88 ES, podniky, ktorým je pomoc poskytovaná, v zásade môžu mať legitímnu dôveru v zákonnosť pomoci, len ak bola poskytnutá v súlade s postupom stanoveným v uvedenom článku... Z toho vyplýva, že až dovtedy, kým Komisija neprijme rozhodnutie, ktorým pomoc schváli, a *dokonca dovtedy, kým neuplynie lehota na podanie odvolania proti tomuto rozhodnutiu*, nemá príjemca žiadnu istotu o zákonnosti navrhovanej pomoci,

156. Na druhej strane, ako poznamenal Súd prvého stupňa, tvrdenie odvolateľiek by odňalo potrebný účinok preskúmaniu, ktoré vykonal súd Spoločenstva v súvislosti so zákonnosťou pozitívneho rozhodnutia Komisie v oblasti štátnej pomoci. Ak by sa totiž malo dôjsť k záveru, že takéto rozhodnutie automaticky vyvoláva legitímnu dôveru príjemcov, zanikol by všetok záujem o napadnutie tohto aktu zo strany ich konkurentov alebo tretích osôb, ktoré sú poškodené týmto rozhodnutím. To by nastalo, pretože prípadné zrušenie pozitívneho rozhodnutia Komisie v oblasti pomoci by skončilo skutočným Pirrhovým víťaz-

66 — Rozsudok z 18. mája 2000, Rombi a Arkopharma, C-107/97, Zb. s. I-3367, bod 66.

67 — Rozsudok z 29. apríla 2004, Taliansko/Komisija, C-91/01, Zb. s. I-4355, body 65 a 66. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

68 — Pozri rozsudok zo 14. januára 1997, už citovaný v poznámke pod čiarou 21, bod 53.

stvom, keďže negatívne účinky rozhodnutia by nemohli byť nikdy odstránené.

157. Domnievam sa teda, že prijatie priaznivého rozhodnutia Komisie v oblasti pomoci sa samo osebe nemôže považovať za okolnosť, ktorá vyvoláva v potenciálnych príjemcoch legitímnu dôveru o zákonnosti pomoci. Súd prvého stupňa teda správne zamietol dôvody žalobkyní týkajúce sa posúdenia zásady legitímnej dôvery.

158. V dôsledku toho som dospel k záveru, že skúmaným dôvodom nie je možné vyhovieť.

b) Porušenie článku 10 ES a zásady správneho úradného postupu

159. Diputación tvrdí, že Súd prvého stupňa skreslil tvrdenia, ktoré predložila na prvom stupni vo veci porušenia článku 10 ES a zásady správneho úradného postupu pri vedení spisu zo strany Komisie.

160. V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa tieto tvrdenia zamietol, keďže sa domnieval, že v skutočnosti sledujú spochybnenie nezákonnej povahy spornej pomoci. Súd prvého stupňa sa teda bez toho, aby sa zaoberal podstatou týchto tvrdení, obmedzil na odkaz na úvahy, ktoré už vo vzťahu k neoznámeniu pomoci vykonal.

161. Odvolateľka však namieta, že vzniesla námietku, a to nie na účel spochybnenia nezákonnej povahy pomoci, ale na to, aby sa zabránilo jej vráteniu.

162. Teraz musím spolu s Komisiou pripomenúť, že vo vyjadreniach, ktoré boli predložené v tomto konaní, odvolateľka nevysvetlila jasne a presne, v akom zmysle a akým spôsobom Komisia porušila zásadu správneho úradného postupu alebo článok 10 ES. Je ale naopak pravda, že vo vyjadreniach, ktoré žalobkyňa predložila v prvom stupni, opierala v tejto súvislosti svoje dôvody o rovnaké tvrdenia, ktoré použila na preukázanie, že pomoc bola riadne oznámená. Vzhľadom na to a s prihliadnutím tiež na to, že tieto tvrdenia boli vyvrátené, sa mi zdá, že Súd prvého stupňa správne odkázal na svoje tvrdenia vo veci nezákonnosti pomoci, a teda zamietol tento dôvod.

163. Navrhujem to aj ja.

c) O neuplatňovaní výnimky uvedenej v článku 87 ods. 2 písm. a) ES

164. Diputación ešte spochybňuje rozhodnutie Súdu prvého stupňa, že sa výnimka

uvedená v článku 87 ods. 2 písm. a) ES⁶⁹ nevzťahuje na sporné opatrenie.

zo spisu v správnom konaní vedenom Komisiou vo veci C-32/93, z ktorých by podľa žalobkyne vyplývalo, že v tomto štádiu Komisia považovala dohodu z roku 1995 za zákonnú pomoc.

165. Mne sa však zdá, že Súd prvého stupňa správne vylúčil splnenie podmienok, ktoré sa vyžadujú pre túto výnimku. Dotknuté opatrenie totiž na jednej strane priamo zvýhodňovalo jediný podnik (a nie spotrebiteľov) a na druhej strane bolo diskriminačné, keďže zo svojho rámca pôsobnosti vylučovalo iných potenciálnych poskytovateľov služieb.

166. Navrhujem teda, aby Súdny dvor zamietol aj tento odvolací dôvod.

d) O chýbajúcej odpovedi, pokiaľ ide o otázku predloženia písomností

167. Diputación napokon namieta, že Súd prvého stupňa neodpovedal na žiadosť o predloženie všetkých písomností, ktorú predložila, pričom týmto spôsobom porušil práva žalobkyne na obranu, ako aj článok 66 svojho rokovacieho poriadku.⁷⁰ Táto žiadosť sa týkala predloženia niektorých písomností

168. Pripomínam však, že ustálená judikatúra stanovuje, že „prináleží sudcovi Spoločenstva, aby rozhodol o potrebe predloženia dokumentu podľa okolností sporu v súlade s ustanoveniami rokovacieho poriadku uplatniteľnými na dôkazné prostriedky“.⁷¹ Nedávny rozsudok Súdneho dvora potom objasnil, že pokiaľ sa Súd prvého stupňa domnieva, že vykonanie dôkazov, ktoré účastníci požadujú, je zbytočné, môže takéto návrhy implicitne zamietnuť, a to bez toho, aby musel v rozsudku odôvodniť svoje zamietnutie.⁷²

69 – Tieto ustanovenia stanovujú, že so spoločným trhom je zlučiteľná „pomoc sociálnej povahy poskytovaná jednotlivým spotrebiteľom za predpokladu, že sa poskytuje bez diskriminácie vo vzťahu k pôvodu výrobkov“.

70 – Toto ustanovenie stanovuje, že: „Súdny dvor... určí, ktoré dôkazné prostriedky považuje za účelné vykonať, a uvedie skutočnosti, ktoré nimi majú byť dokázané...“.

71 – Rozsudok z 2. októbra 2003, Salzgitter/Komisija, C-182/99 P, Zb. s. I-10761, bod 41; pozri tiež rozsudok zo 6. apríla 2000, Komisia/ICI, C-286/95 P, Zb. s. I-2341, body 49 a 50.

72 – Uznesenie z 15. septembra 2005, Marlines/Komisija, C-112/04 P, neuverejnené v Zbierke, body 35 až 39.

169. Domnievam sa teda, že tento dôvod sa **IV — O trovách**
musí zamietnuť.

170. Na záver uvádzam, že žiadny z dôvodov, ktoré odvolateľky uviedli, sa mi nezdá byť dôvodný, v dôsledku čoho musia byť tieto odvolania zamietnuté.

171. Vzhľadom na článok 69 ods. 2 rokovacieho poriadku a na závery, ku ktorým som dospel, sa domnievam, že odvolateľky musia byť zaviazané na náhradu trov konania.

V — Návrh

172. S prihliadnutím na vyššie uvedené závery navrhujem, aby Súdny dvor určil:

- odvolania sa zamietajú,
- P & O European Ferries (Vizcaya) SA a Diputación Foral de Vizcaya sú povinné nahradiť trovy konania.